

**FELÉNK VESZIK AZ IRÁNYT? –
A FEHÉROROSZORSZÁGBAN REKEDT
MIGRÁNSOK SORSA**

Migrációkutató Intézet

Gyorselemzések

Sayfo Omar

2021/18

2021.11.29.

Gyorselemzések 2021/18

FELÉNK VESZIK AZ IRÁNYT? – A FEHÉROROSZORSZÁGBAN REKEDT MIGRÁNSOK SORSA

A Migrációkutató Intézet gyorselemzésében a fehérorosz-lengyel határ mentén zajló konfliktus legújabb fejleményeit tekinti át, azt vizsgálva, hogy a lengyel határ hermetikus lázárásával mi lesz a Fehéroroszországban rekedt migránsok sorsa. Egyre gyakrabban vetődik fel a nemzetközi sajtóban, hogy az országban tartózkodó többezres tömeg egy része Ukrajna felé veheti az irányt. Noha az ukrán kormány azt ígéri, hogy feltartóztatja a határsértő migránsokat, ennek kivitelezése erősen bizonytalan. Ebben a forгатókönyvben reális esélye van annak, hogy a migránsok kisebb csoportjai Szlovákián, illetve Magyarországon keresztül próbáljanak bejutni az Európai Unió területére.

Fehéroroszországban minimális becslések szerint 7, maximális becslések szerint több mint 10 ezer, zömében iraki migráns tartózkodik, akiket Alekszandr Lukasenka az Európai Unióval és azon belül Lengyelországgal szembeni konfliktusának következtében politikai nyomásgyakorlás céljából engedett be az országba. Az elmúlt hét során a német és orosz közbenjárásnak köszönhetően a válság enyhülni látszik, a fehérorosz hatóságok pedig elszállították a lengyel határkerítéstől a korábban odairányított migránsok jelentős részét. Sokukat a határmenti Brugzi városában, egy raktárépületben szállásolták el, mások pedig állami és magán szervezésben, egyéb szállásokon vannak elhelyezve.¹ Az iraki hatóságok közreműködésének köszönhetően eddig hozzávetőleg 1 500 iraki és szíriai tért haza Fehéroroszországból, a még ott tartózkodó többség viszont eltökélt abban, hogy megpróbáljon bejutni az Európai Unió területére.²

¹ THE NEW YORK TIMES 2021.

² THE FIRST NEWS 2021.

Gyorselemzések 2021/18

A lehetőségeik északi irányban meglehetősen korlátozottak: Litvánia kerítéssel védi határát és már megkezdte a teljes határvonalat lefedő fal építését.³ Lettország 37 kilométeren átmeneti kerítést húzott fel.⁴ Észtország szintén megkezdte védelmi kerítésének létesítését az Oroszországgal közös határszakaszon.⁵ Részben a migrációs helyzet, részben pedig az ügy geopolitikai vetületei miatt, mindhárom balti ország fokozta katonai jelenlétét a Fehéroroszországgal, illetve Oroszországgal közös határszakaszain. A migránsok számára így egyedül Ukrajnán keresztül vezethet az út az Európai Unió, azon belül Szlovákia és Magyarország felé. Lengyel források 5 ezer emberről beszélnek, akik a közeljövőben ezt az utat választhatják.⁶

Az ukrán védelem hiányosságai

Az ukrán kormány bejelentette, hogy 8 500 katonát vezényel ki a Fehéroroszországgal közös határ védelmére.⁷ Egyelőre azonban nem látszik tisztán, hogy Kijev részéről tényleg határozott szándék van-e a határ védelmére, vagy a katonai jelenlét növelése inkább a nemzetközi szintésre (elsősorban a NATO, az Európai Unió és Oroszország felé) célzott kommunikáció része-e. Utóbbira enged következtetni, hogy a kormányzati retorika sokkal inkább az orosz és fehérorosz fenyegetésre, semmint a migránskérdésre helyezi a hangsúlyt.⁸

Ha valós is ukrán részről a migránsok feltartóztatásának szándéka, az 1 084 kilométeres ukrán-fehérorosz határvonal – melynek nagy része szárazföldi határ, rövidebb szakaszát folyók és tavak tagolják, 120 kilométer pedig eleve a sugárszennyezett csernobili zónával határos – védelme logisztikailag aligha kivitelezhető.

A legnagyobb nehézséget az okozza, hogy a határon nincs mechanikus védelem kialakítva. Denisz Monasztirszkij belügyminiszter szerint Ukrajnának a 2022-es költségvetésében el kellene különítenie egy összeget a Belarusszal és Oroszországgal közös 2 500 kilométeres határszakaszra építendő kerítésre. A 650 millió dollárnak megfelelő hrvnyát szögesdrót kerítésre, árokrendszer

³ REUTERS 2021a.

⁴ EURONEWS 2021a.

⁵ EURACTIV 2021.

⁶ WYBORCZA 2021.

⁷ EURONEWS 2021b.

⁸ UKRINFORM 2021.

Gyorselemzések 2021/18

létesítésére és a határőrség technikai felszereltségének javítására fordítanak.⁹ Hogy ebből mi valósul meg, a múltbeli tapasztalatok fényében erősen kérdéses. Arszenyij Jacenyuk ukrán miniszterelnök még 2014-ben, az Oroszországgal fennálló feszültségek fokozódására válaszul jelentette be „Fal” nevű védelmi projektjét, mely aztán az ország gazdasági és politikai nehézségei miatt nem valósult meg. Nem túl valószínű, hogy a migráns-átvonulás miatt Kijev megvalósítana egy ilyen volumenű infrastrukturális beruházást. De ha az ígért határkerítés el is készül, a mostani migránskrízis addigra rég lefut.

Noha a határ védelmére mozgósított 8 500 katona első hallásra soknak tűnhet, a számuk valójában messze nem elégséges a feladat ellátására. A létszám ugyanis magába foglalja az ellátószemélyzetet, az irányítóegységet és más, védelmi feladatot nem végző egységeket is. A „harcolók” létszáma hozzávetőleg 6 000 fő, ami – az ilyenkor bevett – 12 órás szolgálatokkal, 24 órás pihenőkkel, 3 váltásban azt jelenti, hogy egyszerre mindössze 2 000 fő végezhet védelmi feladatokat. Ekkora állománnyal legjobb esetben is csak a lengyel-ukrán belarusz hármashatárhoz közeli szakasz csomópontjai ellenőrizhetők. A határ többi része, különösen a Kijevtől keletre eső szakasz, védtelenül marad.

A járőröző katonák jogosítványai szintén bizonytalanok. Olekszij Danilov, a Nemzetbiztonsági és Védelmi Tanács (RNBO) titkára azt közölte, hogy nem fognak tüzet nyitni azokra a migránsokra, akik áttörnek a fehérorosz-ukrán határt. Ehhez képest a határ közelében szolgálatot teljesítő 61. különálló rendeltetésű gyalogos vadászbanda vezetője a közösségi oldalukon ennek ellenkezőjét helyezte kilátásba.¹⁰ A fenyegetés ellenére azonban nem valószínű, hogy a határvédelem éles lőfegyvert fog használni. Nem csak azért, mert az említett „határon történő áttörés” helyett sokkal inkább kisebb csoportok átszivárgása várható, de azért sem, mert az éles lőfegyver használata politikailag teljes mértékben vállalhatatlan lenne az ország főbb szövetségesei, az Európai Unió és az amerikai Biden-kormány előtt, melyek jóindulatára Kijevnek a Moszkvával fennálló konfliktusai miatt most kiemelten nagy szüksége van.

Kijev eddig nem adott ki szándéknyilatkozatot a migránsok ukrán területen történő elszállásolására. Ennek bekövetkezése persze nem kizárt, különösen, ha Németország, illetve az Európai Unió

⁹ REUTERS 2021b.

¹⁰ KISZO 2021.

Gyorselemzések 2021/18

forrásokat kínál fel az átmeneti szállások létesítésére és fenntartására. Amíg azonban nem készülnek el a gyűjtőközpontok, ahova az elfogott határátlépőket szállítják, addig a visszafordított emberek számtalan alkalommal újra próbálkozhatnak.

A védekezés esélyeit rontja az is, hogy a Belarusszal szomszédos ukrán megyékben országos szinten a legalacsonyabb az átlagkereset (jellemzően 130 ezer forintnak megfelelő hrivnya),¹¹ emellett magas a munkanélküliség, így – ahogy a szerb példa is mutatja – a helyi lakosság egy része hamar bekapcsolódhat a migránsok illegális transzportjába. A helyi kormányzat számára ez nem feltétlenül lenne kedvezőtlen fejlemény, mivel mérsékelné az évek óta növekvő gazdasági – és ezáltal politikai – feszültségeket a régióban. November 26-án a lengyel hatóságok letartóztattak három ukrán állampolgárt, aki Lengyelországba próbált bejuttatni közel-keleti migránsokat.¹² Nem okszerűtlen a következtetés, hogy igény esetén az embercsempészet lengyel-ukrán irányba is elindul.

Jön-e utánpótlás?

Az európai uniós szankcióktól tartva számos repülőtársaság és több, eddig érintett tranzitország (Törökország, Libanon, Dubaj) is korlátozásokat vezetett be az iraki és szíriai állampolgárok utazására, így ők a korábbinál nehezebben tudnak Fehéroroszországba jutni. Minszknek ugyanakkor a politikai konfliktus esetleges fokozódása esetén továbbra is megvannak az eszközei a migránsok utánpótlásának fenntartására. A kormánykritikus újságíró, Tadeusz Giczán szerint a minszki repülőtérnek továbbra is érvényes szerződése van az idei télre heti 55 légijárat fogadására a Közel-Keletről.¹³ Amennyiben csak a Belavia nemzeti légitársaság flottáját vesszük figyelembe, amely aktívan közreműködött a bevándorlók Fehéroroszország történő beutaztatásában, kijelenthető, hogy gépenként akár 136 fő érkezhethet járatonként továbbra is, ami heti 7 480 főt jelent. A legrosszabb forgatókönyv szerint így februárra a Fehéroroszországban tartózkodó bevándorlók száma a mostani becslést 12 ezer fő felett további közel 90 ezerrel bővíülhet.

¹¹ Мінфіну 2021.

¹² 112UA 2021.

¹³ TWITTER 2021.

Gyorselemzések 2021/18

Konklúzió

Noha a jelenlegi konfliktus kifulladásra látszik, a lengyel-fehérorosz határról a migránsokat elszállították, Irakba történő hazaszállításuk egyelőre lassan halad, a már Fehéroroszországban tartózkodó emberek pedig eltökéltek abban, hogy eljussanak az Európai Unióba. Miután a balti országok lezárták a határaikat, ez Ukrajnán keresztül Szlovákia és Magyarország irányába történhet. Az ukrán-fehérorosz határon nincs mechanikus védelem, a bejelentett és rendelkezésre álló emberi erőforrás pedig elégtelen a több mint ezer kilométeres szakasz ellenőrzésére.

A migránsok Fehéroroszországba történő beutaztatásával és Lengyelországra való ráengedésével Alekszandr Lukasenka elnök a posztszovjet térbe importált egy olyan politikai eszközt, amelynek használatára korábban csak olyan természetes tranzitországok esetében volt példa, mint Marokkó vagy Törökország. Az ügy precedenst teremthet, amit a jövőben más kormányok is kihasználhatnak. Emellett, ha a fehérorosz helyzet nyugvópontra is jut, az ukrán embercsempész-infrastruktúra kiépülése a jövőben afrikai, közel-keleti és közép-ázsiai migránsok tömegeit készítheti arra, hogy szomszédunkon keresztül próbáljanak az Európai Unió területére lépni.

Hogy Magyarországnak a közeljövőben számítani kell-e jelentősebb migrációs hullámra, az elsősorban azon múlik, hogy milyen hatékonysággal szállítják haza a Fehéroroszországban rekedteket, hogy érkeznek-e újabb csoportok a Közel-Keletről, hogy kiépülnek-e Ukrajnában hálózatok az illegális migráns-transzportra, valamint, hogy Szlovákia felkészül-e határainak védelmére, ezzel továbbterelve a migránsok csoportjait a magyar határok irányába.

Gyorselemzések 2021/18

Felhasznált irodalom:

112UA (2021): *Three Ukrainians detained in Poland for helping migrants cross border illegally*. 2021.11.28.

Forrás: <https://112.international/society/three-ukrainians-detained-in-poland-for-helping-migrants-cross-border-illegally-67232.html> (Megtekintve: 2021.11.28.)

EURACTIV (2021): *Estonia fortifies its border with Russia*. 2021.09.09. Forrás:

https://www.euractiv.com/section/politics/short_news/estonia-fortifies-its-border-with-russia/ (Megtekintve: 2021.11.28.)

EURONEWS (2021a): *Migrants: Latvia installs 'temporary' fence on Belarus border after Poland crisis*. 2021.11.19. Forrás:

<https://www.euronews.com/2021/11/18/poland-belarus-latvia-to-install-temporary-fence-as-migrant-crisis-escalates> (Megtekintve: 2021.11.28.)

EURONEWS (2021b): *Ukraine sends 8,500 troops to its Belarus border over migrants fear*. 2021.11.25.

Forrás: <https://www.euronews.com/2021/11/25/ukraine-sends-8-500-troops-to-its-belarus-border-over-migrants-fear> (Megtekintve: 2021.11.28.)

KISZO (2021): *Azt ukrán katonák tüzét nyitnak a migránsokra, ha Fehéroroszország felől áttörik a határt*.

2021.11.14. Forrás: <https://kiszozet.net/2021/11/14/azt-ukran-katonak-tuzet-nyitnak-a-migransokra-ha-feheroroszorszag-felol-attorik-hatart/> (Megtekintve: 2021.11.28.)

Мінфін (2021): *Середня зарплата в Україні*. 2021.10.29. Forrás:

<https://index.minfin.com.ua/ua/labour/salary/average/> (Megtekintve: 2021.11.28.)

REUTERS (2021a): *Lithuania starts building first European wall to ward off migrants from Belarus*. 2021.11.08. Forrás:

<https://www.reuters.com/world/europe/lithuania-starts-building-first-european-wall-ward-off-migrants-belarus-2021-11-04/> (Megtekintve: 2021.11.28.)

REUTERS (2021b): *Ukraine must have 2,500 km border fence with Belarus and Russia, minister says*. Forrás:

<https://www.reuters.com/world/ukraine-must-have-2500-km-border-fence-with-belarus-russia-minister-says-2021-11-19/> (Megtekintve: 2021.11.28.)

Gyorselemzések 2021/18

THE FIRST NEWS (2021): *More Iraqi migrants from Poland-Belarus border return home.* 2021.11.27.

Forrás: <https://www.thefirstnews.com/article/more-iraqi-migrants-from-poland-belarus-border-return-home-26398> (Megtekintve: 2021.11.28.)

THE NEW YORK TIMES (2021): *Belarus Clears Migrant Camp, Easing Border Standoff With Poland.*

Forrás: <https://www.nytimes.com/2021/11/18/world/europe/belarus-poland-migrant-camp.html> (Megtekintve: 2021.11.28.)

TWITTER (2021): <https://twitter.com/TadeuszGiczka/status/1454419162919538688>

UKRINFORM (2021): *Migration crisis: NSDC warns of possible information provocations targeting Ukraine.* 2021.11.19. Forrás: <https://www.ukrinform.net/rubric-society/3353755-migration-crisis-nsdc-warns-of-possible-information-provocations-targeting-ukraine.html>

(Megtekintve: 2021.11.28.)

WYBORCZA (2021): *Granica. Nowe szlaki dla migrantów przez Ukrainę i Słowację. Fejk czy fakt?.*

2021.11.21. Forrás: <https://rzeszow.wyborcza.pl/rzeszow/7,34962,27820330,granica-nowe-szlaki-dla-migrantow-przez-ukraine-i-slowacje.html?disableRedirects=true> (Megtekintve:

2021.11.28.)

Gyorselemzések 2021/18

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155.

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

© Sayfo Omar, 2021

© Migrációkutató Intézet, 2021

Sorszám: 2021/18